Proč vyjet na stáž do zahraničí?

TEXT: Karla Štěpánová
ILUSTRAČNÍ FOTO: Jiří Ryszawy

Téměř každý doktorand či mladý výzkumník si tuto otázku položí. Výzkumná mobilita může působit riskantně. Znamená opustit zaběhlý rytmus práce, přerušit rozpracované projekty a vstoupit do neznámého prostředí. Ti, kdo ten krok ale udělají, často zjistí pravý opak.

Pobyt v zahraničí není přerušením výzkumu, ale naopak jedním z jeho klíčových momentů, který často přinese rychlejší vědecký rozvoj, kvalitnější publikace i dlouhodobé spolupráce. Když vystoupíte ze své komfortní zóny a opustíte známé akademické i sociální prostředí, otevřete svůj výzkum novým pohledům a způsobům uvažování. Výzkumné skupiny si totiž, podobně jako jednotlivci, vytvářejí vlastní způsoby, jak přemýšlejí, diskutují i hodnotí práci ostatních. Aniž si to uvědomíte, můžete se postupně ocitnout v poměrně úzké bublině. Výzkumná mobilita je jedním z nejúčinnějších způsobů, jak z této bubliny vystoupit.

Na jak dlouho?

Během doktorského studia se obvykle doporučuje vyjet na 3–6 měsíců. Takový pobyt vám dá dost času na to se zapojit do práce hostitelské skupiny, začít společný výzkum a poznat jejich způsob práce. Například v roce 2024 strávil doktorand Petr Vanc tři měsíce na TU Delft v rámci projektu Roboprox a výsledkem byl kvalitní článek publikovaný v prestižním odborném časopise.

Dlouhodobé pobyty ale nejsou vždy možné. Praktická omezení – zejména rodinné závazky – mohou pobyt v zahraničí ztížit nebo znemožnit. To ale neznamená, že je mezinárodní mobilita nedosažitelná nebo že by se jí měl člověk úplně vzdát. Pokud je pobyt dobře připravený a doplněný průběžnou online komunikací, mohou mít smysl i kratší pobyty (například kolem jednoho měsíce). I ty mohou být vědecky velmi přínosné.

Například Karla Štěpánová strávila v roce 2025 jeden měsíc ve Freiburgu v rámci projektu Roboprox a nyní připravuje společnou publikaci. Ačkoli se pobyty

Petra a Karly lišily délkou i formou, oba přinesly jasné vědecké i osobní přínosy.

Co když mám rodinu?

Mezinárodní mobilitu lze často zvládnout i s malými dětmi. Například Karla Štěpánová během svého měsíčního pobytu ve Freiburgu v roce 2025 zajistila pro děti místo v mateřské škole a během pětiměsíční doktorské přípravy v Plymouthu zase školu. „Bylo překvapivě snadné najít veřejnou školu, která děti přijala. Stačí vybrat takovou, která má zkušenosti se zahraničními rodinami. Děti se rychle začlenily a ze zkušenosti hodně získaly."

Neztratím tempo?

Možná se obáváte, jestli pobyt v zahraničí nezpomalí váš výzkum. Ve skutečnosti se ale většinou stane pravý opak – zvlášť pokud je pobyt dobře naplánovaný. Důležité je pečlivě vybrat hostitelskou skupinu a předem si ujasnit, na čem budete pracovat. Ideálně tak, aby to navazovalo na vaši disertaci nebo dlouhodobé výzkumné zájmy. Zároveň ale mobilita funguje nejlépe tehdy, když se nebudete urputně držet původního tématu a necháte směr výzkumu částečně formovat společně s hostitelskými výzkumníky. Právě tato otevřenost často vede k tomu, že se naučíte nejvíce a obohatíte svůj výzkum o nové perspektivy a metody. Pro urychlení spolupráce a zvýšení šance na publikaci je dobré ještě před odjezdem jasně vymezit výzkumný problém. Velkou část této přípravy lze přitom udělat předem prostřednictvím online komunikace.

Výzkumný pobyt v zahraničí navíc nabízí něco, co je v dnešním akademickém prostředí stále vzácnější: možnost soustředit se několik měsíců na jedno téma. Doma se totiž postupně hromadí povinnosti – výuka, schůzky, projekty, administrativa a další úkoly. Dočasný odstup od tohoto množství závazků může být v jakékoli fázi vědecké kariéry velmi osvěžující.

„Spousta myšlenek vzniká při spontánních diskusích a neformálním setkávání."

Nové prostředí pomáhá „resetovat" způsob uvažování a umožňuje hluboké, nepřerušované soustředění na jeden problém – což bývá velmi motivující a produktivní. Navíc po návratu můžete díky odstupu lépe oddělit podstatné od nepodstatného a vyčistit si stůl od některých úkolů, které se dříve zdály „nezbytné".

Důležité je také to, že výzkumné pobyty v zahraničí často přímo vedou ke společným publikacím. Články vznikající ve spolupráci více skupin těží z komplementární odbornosti, oslovují širší publikum a bývají viditelnější i více citované. Mobilita tedy není ztracený čas – naopak často zvyšuje kvalitu i množství vědeckých výstupů.

Být na místě osobně

V době online schůzek se může zdát, že osobní přítomnost už není tak důležitá. Ve výzkumu ale stále hraje klíčovou roli.

Mnoho nejzajímavějších myšlenek totiž nevzniká během formálních schůzek, ale spíš při spontánních diskusích, společném řešení problémů u tabule nebo při neformálních rozhovorech u kávy či oběda. Takové interakce se online jen těžko nahrazují.

Online spolupráce je velmi užitečná a často nezbytná, ale osobní pobyt v jiné skupině plně nahradit nedokáže. Když se stanete součástí jiné výzkumné skupiny na každodenní bázi, postupně pochopíte, jak lidé ve skupině přemýšlí, komunikují a spolupracují. Takový pohled zevnitř je něco, co na dálku získáte jen velmi těžko.

Nové prostředí a dobrá praxe

„Giovanni mě nepustil k jinému tématu, dokud jsem opravdu nevyřešil původní problém," říká Petr o svém pobytu na TU Delft. „Na CIIRC někdy jdeme spíš do šířky než do hloubky." Pobyt v silné výzkumné skupině vás zároveň naučí klást vysoké nároky na vlastní práci. Například ve Freiburgu doktorandi často dokončují studium s několika kvalitními publikacemi na špičkových konferencích a v prestižních časopisech. Zároveň tam pravidelně vedou diskuse na velmi hluboké vědecké úrovni. Prostředí, kde je taková úroveň běžná, přirozeně zvyšuje očekávání a pomáhá lépe kalibrovat vlastní ambice.

Mobilita umožňuje také poznat každodenní fungování jiné výzkumné skupiny. Například v Plymouthu v roce 2016 bylo velmi zajímavé sledovat, jak efektivně byly organizovány týdenní porady – krátké, věcné a informativní. To tehdy na FEL ČVUT nebylo úplně běžné. Na TU Delft je zase součástí kultury skupiny společná polední pauza. Na jaře a v létě lidé sedí venku na trávě, někteří si nosí vlastní jídlo, jiní jdou do menzy. Tento jednoduchý zvyk se ukázal jako velmi účinný způsob, jak budovat tým.

„Jako někdo, kdo přišel zvenčí, jsem to považoval za velmi příjemné a přirozené," říká Petr Vanc. Jak ale poznamenává Martin B. z Freiburgu: „Tráva je vždycky zelenější na druhé straně." Pohled zevnitř jiných skupin vám pomůže převzít to, co funguje dobře, vyhnout se tomu, co nefunguje, a zároveň lépe ocenit silné stránky vlastního prostředí.

Komunikace a kontakty

Pobyt v zahraničí je také skvělý způsob, jak zlepšit schopnost srozumitelně komunikovat svůj výzkum – často v cizím jazyce a lidem z různých oborů i kulturních prostředí. Budete opakovaně vysvětlovat, co děláte, proč je to důležité a jak vaše práce souvisí s dalšími výzkumy. Tato dovednost je zásadní pro konference, spolupráce i budoucí grantové projekty – a mobilita poskytuje intenzivní a velmi účinné „tréninkové prostředí".

Jedním z největších přínosů výzkumné mobility jsou kontakty, které si během pobytu vytvoříte a které vám často vydrží po celou vědeckou kariéru. Každý, kdo chce v ní pokračovat, bude dříve či později potřebovat síť spolupracovníků pro psaní článků, organizaci workshopů, výměnu studentů nebo přípravu společných projektů.

Tyto sítě velmi často vznikají právě během doktorských nebo postdoktorských pobytů v zahraničí, kdy úzce spolupracujete s lidmi v podobné fázi kariéry. I deset let po doktorském pobytu v Plymouthu zůstávají některé tehdy navázané vztahy stále aktivní. Mnoho tehdejších doktorandů dnes vede vlastní výzkumné skupiny a spolupráce přirozeně pokračuje.

Jak se mobilita financuje

Financování bývá často menší překážkou, než se na první pohled zdá. Mobilitu lze často podpořit přímo z domácího projektu (například Roboprox takové možnosti nabízí) nebo z prostředků hostitelské skupiny, pokud se plánuje společná publikace nebo projekt. Jakmile existuje společný výzkumný zájem, bývá nalezení vhodného financování mnohem snazší, než by se mohlo zdát.

Výzkumná mobilita obvykle není o jednom článku, metodě nebo konkrétní destinaci. Je to jeden z nejúčinnějších způsobů, jak mohou doktorandi a postdoktorandi růst – vědecky i profesně. Ať už je pobyt dlouhý nebo krátký, s rodinou nebo bez ní, intelektuální, profesní i osobní přínosy zpravidla výrazně převáží nad dočasnými obtížemi. Pokud o mobilitě uvažujete, ale váháte kvůli načasování, rodinným závazkům nebo nejistotě, začněte tím, že možnosti proberete se svým školitelem a potenciálními hostitelskými skupinami. Možná zjistíte, že je to mnohem proveditelnější, než jste si mysleli. ■

Další informace a zkušenosti z výzkumné mobility ve Freiburgu v roce 2025 jsou na: karlastepanova.cz/blog–research–mobility–at–the–university–of–freiburg

Tento článek vyjadřuje názory vedoucích skupin projektu Roboprox, OP JAK Špičkový výzkum. Je pokračováním seriálu textů, které vycházejí od roku 2025 v Pražské technice, viz: **roboprox.eu/compass**